

รายงานการทำทะเบียนและสำเนาดิจิทัลเอกสารตัวเขียนของชาวมุสลิม

ชุมชนมัสยิดหลวงอันซอริชซุนนะห์ (บางกอกน้อย) กรุงเทพฯ

ฐานข้อมูลเอกสารโบราณภูมิภาคตะวันตกในประเทศไทย

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

ฐานข้อมูลเอกสารโบราณภูมิภาคตะวันตกในประเทศไทยได้มีการจัดทำเว็บไซต์ฐานข้อมูลเอกสารโบราณฯ เพื่อให้บริการเอกสารโบราณออนไลน์ ริเริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ.2555 และดำเนินงานเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยวัตถุประสงค์ของการจัดทำเว็บไซต์ฐานข้อมูลฯ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ทำสำเนาดิจิทัล เพื่ออนุรักษ์เอกสารโบราณอันเป็นมรดกภูมิปัญญาของชาติ และเผยแพร่ข้อมูลเอกสารโบราณให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย และสามารถศึกษาต่อยอดองค์ความรู้ด้านเอกสารโบราณไปยังศาสตร์อื่น ๆ ได้

ฐานข้อมูลเอกสารโบราณฯ ได้มีแผนการสำรวจ ทำทะเบียน และถ่ายภาพดิจิทัลเอกสารโบราณหรือเอกสารตัวเขียน และการจะทำให้เว็บไซต์ฐานข้อมูลเอกสารโบราณฯ มีความเข้มแข็งนั้นจึงต้องแสวงหาข้อมูลเอกสารโบราณเพิ่มเติมขึ้น

ในปีงบประมาณ 2567 ได้มีการขยายพรมแดนจากการสำรวจเอกสารตัวเขียนจากเดิมที่มีการสำรวจในวัดวาอารามไปยังชุมชนและมัสยิดต่าง ๆ ระยะเวลาที่ 1 ได้ลงพื้นที่สำรวจชุมชนมัสยิด 5 แห่ง ได้แก่ ชุมชนมัสยิดต้นสน ชุมชนมัสยิดบางหลวง (กุฎีขาว) ชุมชนมัสยิดหลวงอันซอริชซุนนะห์ (บางกอกน้อย) ชุมชนสุเหร่าบ้านดอน และศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช บ้านมลายูปากลัด

ปีงบประมาณ 2568 ระยะเวลาที่ 2 เป็นการลงพื้นที่เพื่อทำทะเบียน และจัดทำสำเนาดิจิทัลเอกสารโบราณเพื่อเผยแพร่ให้ผู้สนใจใช้งานฐานข้อมูลฯ ต่อไปในอนาคต โดยพื้นที่ที่ไปจัดทำสำเนาดิจิทัลที่ชุมชนมัสยิดหลวงอันซอริชซุนนะห์ (บางกอกน้อย) คณะทำงาน¹เคยไปสำรวจเอกสารเบื้องต้นเมื่อ 24 มิถุนายน 2567 ที่ผ่านมา

มัสยิดหลวงอันซอริชซุนนะห์

มัสยิดหลวงอันซอริชซุนนะห์ มีหลายชื่อเรียก อาทิ มัสยิดบางกอกน้อย สุเหร่าบางกอกน้อย กะดีบางกอกน้อย ตามประวัติชุมชนที่ถ่ายทอดต่อกันมาว่า ชาวมุสลิมอพยพมาจากอยุธยาช่วงสมัยเสียกรุงครั้งที่ 2 แล้วก็มาพักอยู่กันแถวบางอ้อ บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ และส่วนใหญ่จะสร้างบ้านเรือนอยู่กันตามริมแม่น้ำเรียกกันว่า ‘แขกแพ’ สมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงต้องการสร้างสถานีรถไฟธนบุรีในบริเวณที่ชาวมุสลิมอาศัยอยู่ จึงพระราชทานที่ดินผืนใหม่อยู่บริเวณตรงข้ามของฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อสร้างมัสยิดในวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ.2445 และพระราชทานที่ดินเพิ่มเติมสำหรับสร้างโรงเรียนราช

¹ คณะสำรวจ ได้แก่ นางสาวนิตยา เซยกลิ้น นายสุนิต จูทามาศ นางสาวศุภาพิชญ์ อุคำพันธ์ และนายศุภกรานต์ พุ่มพุกษ์

การรื้อใน พ.ศ.2450 ซึ่งมีหลักฐานเป็นศิลาจารึกหินอ่อน 2 หลัก ที่บันทึกประวัติศาสตร์ที่มาของที่ดินของชุมชนมัสยิดหลวงฯ ต่อมามัสยิดและโรงเรียนแห่งนี้ได้รับผลกระทบอย่างหนักในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 พ.ศ.2487 จึงได้มีการระดมทุนจากบรรดาพี่น้องชาวมุสลิมเพื่อสร้างมัสยิดหลังใหม่ทดแทนหลังที่ถูกระเบิดเสียหายไป (คลังข้อมูลชุมชน, 2564: ออนไลน์)

ภาพ 1 ชุมชนมัสยิดหลวงอันซอริชสุนนะห์
ที่มา: ศุภกรานต์ พุ่มพฤษภ์, 24 มิถุนายน 2567

ภาพ 2 ป้ายมัสยิดหลวงอันซอริชสุนนะห์
ที่มา: ศุภกรานต์ พุ่มพฤษภ์, 24 มิถุนายน 2567

เอกสารตัวเขียนส่วนบุคคล มรดกตกทอดจากรุ่นสู่รุ่น

คุณมนัสวี ฮะกะมี เลขานุการ อัล-อิสลาห์ สมาคม มัสยิดหลวงอันซอริชชุนนะห์ ได้นำเอกสารตัวเขียนที่อยู่ในความดูแลมาให้ทางคณะสำรวจได้ชม ท่านได้เล่าถึงที่มาที่ไปของเอกสารชุดนี้ของคุณปู่ของคุณมนัสวี ท่านประกอบอาชีพเป็นครูสอนศาสนาในชุมชนนี้ จึงมีเอกสารเกี่ยวกับศาสนาอิสลามจำนวนหนึ่ง คุณมนัสวีเล่าให้ฟังต่อว่า “สมัยนั้นยังไม่มีความสนใจในเรื่องเหล่านี้จึงไม่เคยสอบถามอะไรไว้ และคุณปู่ก็เสียชีวิตไปเมื่อ พ.ศ.2475 นำเสียดายเป็นอย่างมากที่ได้เรื่องราวใด ๆ ไว้” ส่วนเอกสารโบราณเหล่านี้คุณมนัสวีไปพบที่บ้านหลังเก่าของคุณปู่ ถูกเก็บไว้ในห้องใต้หลังคา บ้านหลังนั้นไม่ได้รับความเสียหายจากระเบิดในช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพา ทำให้เอกสารโบราณเหล่านี้ไม่ได้รับความเสียหายและถูกค้นพบในเวลาต่อมา

เอกสารตัวเขียนถูกเก็บไว้ในหีบไม้ เอกสารบางส่วนมีรอยเปื้อนขี้มูกน้ำ ทำให้เอกสารโบราณติดกันเป็นปึกแฉะไม่ออกบ้าง บางส่วนหลุดออกมาเป็นแผ่น ๆ แต่สภาพโดยรวมยังถือว่าเอกสารโบราณอยู่ในสภาพดี โดยเอกสารที่พบเป็นสมุดไทยขาว 1 เล่ม อักษรไทยและอักษรอาหรับ กล่าวถึงข้อปฏิบัติตามหลักของศาสนาอิสลาม เช่น การชำระล้างร่างกาย การละหมาด การถือศีลอด เป็นต้น

ส่วนสมุดฝรั่งนั้นมีหลายเล่ม จึงขอยกเล่มที่น่าสนใจ อาทิ คัมภีร์อัลกุรอาน อักษรอาหรับ การตกแต่งด้วยการลงสีอย่างสวยงาม และเย็บก็เข้าเป็นเล่มเดียวกัน เนื่องจากคัมภีร์อัลกุรอานบางแห่งจะจัดเก็บเป็นเล่มเล็ก ๆ แยกเฉพาะบทเท่านั้น อาจเป็นในเรื่องความสะดวกในการหยิบมาใช้ หรือการพกพาก็เป็นได้

ภาพ 3 สำรวจเอกสารมุสลิม

ที่มา: ศุภกรานต์ พุ่มพฤษ, 24 มิถุนายน 2567

3 กุมภาพันธ์ 2568 คณะสำรวจได้ติดต่ออันวารี ฮะกะมี เลขานุการ อัล-อิสลาหฺ สมาคม มัสยิดหลวงอันซอริชซุนนะห์ เพื่อขอจัดทำสำเนาดิจิทัลเอกสารตัวเขียน ดังนี้

ที่	รหัสเอกสาร	ชื่อเรื่อง	อักษร	ประเภท
1	BKK002 ² -001	นิติศาสตร์ของการปฏิบัติศาสนกิจ (ฟิกฮ์ อัล-อิบาดะห์) ³	ไทย, อาหรับ	สมุดไทยขาว
2	BKK002-002	บทกลอนสอนศาสนาอิสลาม บทกลอนเรียนพยานุชนะอาหรับ-ไทย	ไทย, อาหรับ	สมุดฝรั่ง
3	BKK002-003	บันทึกส่วนตัว	ไทย	สมุดฝรั่ง
4	BKK002-004	ตำรารวมบทสวดขอพร (ดุอา) ของชาวมุสลิม	ไทย, อาหรับ	สมุดฝรั่ง
5	BKK002-005	ตำรารวมบทขอสรรเสริญและชีวประวัติของนะบีมุฮัมมัด	อาหรับ	สมุดฝรั่ง
6	BKK002-006	พระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน ภาคที่ 11	อาหรับ	สมุดฝรั่ง
7	BKK002-007	บทกลอนสรรเสริญนะบีมุฮัมมัด	อาหรับ	สมุดฝรั่ง
8	BKK002-008	พระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน ภาคที่ 14	อาหรับ	สมุดฝรั่ง
9	BKK002-009	พระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน	อาหรับ	สมุดฝรั่ง
10	BKK002-010	หนังสือรวมบทขอพร (ซูเราะฮ์ยาซีน และดุอาอิรฺวาท์)	อาหรับ	สมุดฝรั่ง
11	BKK002-011	คัมภีร์อัลกุรอาน สังเขป ญูซที่ 1	อาหรับ	สมุดฝรั่ง
12	BKK002-012	หนังสือรวมบทขอพร (ซูเราะฮ์ยาซีน และดุอาอิรฺวาท์)	อาหรับ, ไทย (แทรก)	สมุดฝรั่ง
13	BKK002-013	หนังสือบทขอพร (ดุอา)	อาหรับ	สมุดฝรั่ง
14	BKK002-014	หนังสือซูเราะฮ์ยาซีน และรวมบทขอพร	อาหรับ	สมุดฝรั่ง
15	BKK002-015	พระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน	อาหรับ	สมุดฝรั่ง
16	BKK002-016	คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะฮ์อัลบะกอเราะฮ์ อายะฮ์ที่ 142 (ญูซที่ 2)	อาหรับ	สมุดฝรั่ง
17	BKK002-017	คัมภีร์อัลกุรอาน บทอัลบะกอเราะฮ์ อายะฮ์ที่ 253 (ญูซที่ 2)	อาหรับ	สมุดฝรั่ง
18	BKK002-018	คัมภีร์อัลกุรอาน บทอาลิอิมรอม อายะฮ์ที่ 93 (ญูซที่ 4)	อาหรับ	สมุดฝรั่ง

² BKK002 หมายถึง BKK กรุงเทพมหานคร 002 ชุมชนมัสยิดหลวงอันซอริชซุนนะห์

³ ชื่อเรื่อง และการจัดหมวดหมู่ ได้รับความช่วยเหลือจากสุนิดี จุฑามาศ

ที่	รหัสเอกสาร	ชื่อเรื่อง	อักษร	ประเภท
19	BKK002-019	คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะฮ์อัน-นิซาฮ์ आयะฮ์ ที่ 24 (ญุซที่ 5)	อาหรับ	สมุดฝรั่ง
20	BKK002-020	คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะฮ์อัน-นิซาฮ์ आयะฮ์ ที่ 148 (ญุซที่ 6)	อาหรับ	สมุดฝรั่ง
21	BKK002-021	คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะฮ์อัล-มาอิดะฮ์ อา ยะฮ์ที่ 82 (ญุซที่ 7)	อาหรับ	สมุดฝรั่ง
22	BKK002-022	คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะฮ์อัล-อันอาม आयะฮ์ ที่ 111 (ญุซที่ 8)	อาหรับ	สมุดฝรั่ง
23	BKK002-023	คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะฮ์อัล-อะอ์รอฟ อา ยะฮ์ที่ 88 (ญุซที่ 9)	อาหรับ	สมุดฝรั่ง
24	BKK002-024	คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะฮ์อัล-อันฟาล आयะฮ์ ที่ 41 (ญุซที่ 10)	อาหรับ	สมุดฝรั่ง
25	BKK002-025	คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะฮ์อัต-เตาบะฮ์ อา ยะฮ์ที่ 94 (ญุซที่ 11)	อาหรับ	สมุดฝรั่ง
26	BKK002-026	คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะฮ์ฮูด आयะฮ์ที่ 6 (ญุซที่ 12)	อาหรับ	สมุดฝรั่ง
27	BKK002-027	คัมภีร์อัลกุรอาน ญุซที่ 10	อาหรับ	สมุดฝรั่ง

ภาพ 4 สํารวจเอกสาร และค้ดแยกประเภท

ที่มา: ศุภกรานต์ พุ่มพฤกษ์, 26 กุมภาพันธ์ 2568

ภาพ 5 สํารวจเอกสาร และค้ดแยกประเภท
ที่มํา: ศุภกรานต์ พุ่มพฤกษ์, 26 กุ่มภาพันธ์ 2568

ภาพ 6 สํารวจเอกสาร และค้ดแยกประเภท
ที่มํา: ศุภกรานต์ พุ่มพฤกษ์, 26 กุ่มภาพันธ์ 2568

ภาพ 7 สํารวจเอกสาร และค้ดแยกประเภท
ที่มา: ศุภกรานต์ พุ่มพฤกษ์, 26 กุมภาพันธ์ 2568

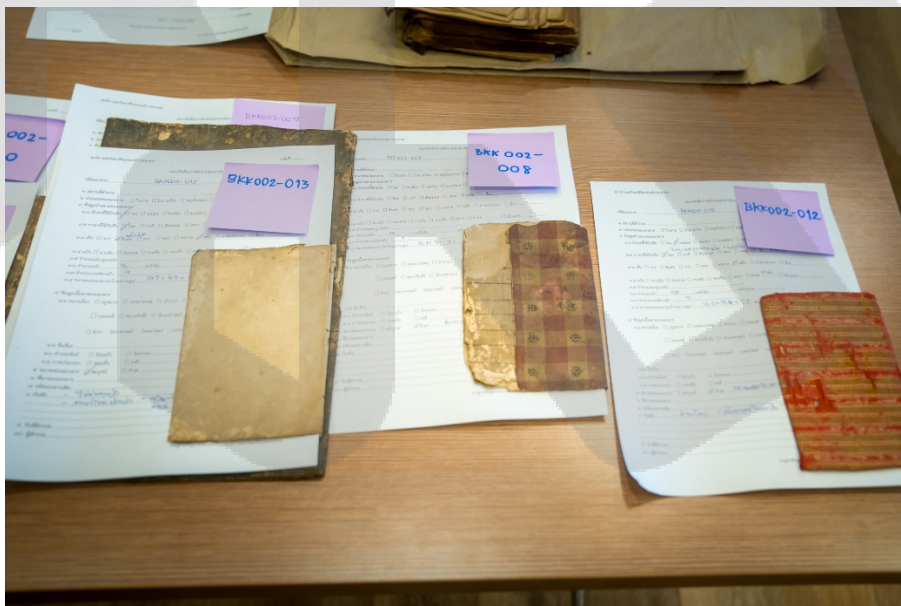

ภาพ 8 สํารวจเอกสาร และค้ดแยกประเภท
ที่มา: ศุภกรานต์ พุ่มพฤกษ์, 26 กุมภาพันธ์ 2568

ภาพ 9 สํารวจเอกสาร และค้ดแยกประเภท

ที่มา: ศุภกรานต์ พุ่มพฤษ, 26 กุมภาพันธ์ 2568

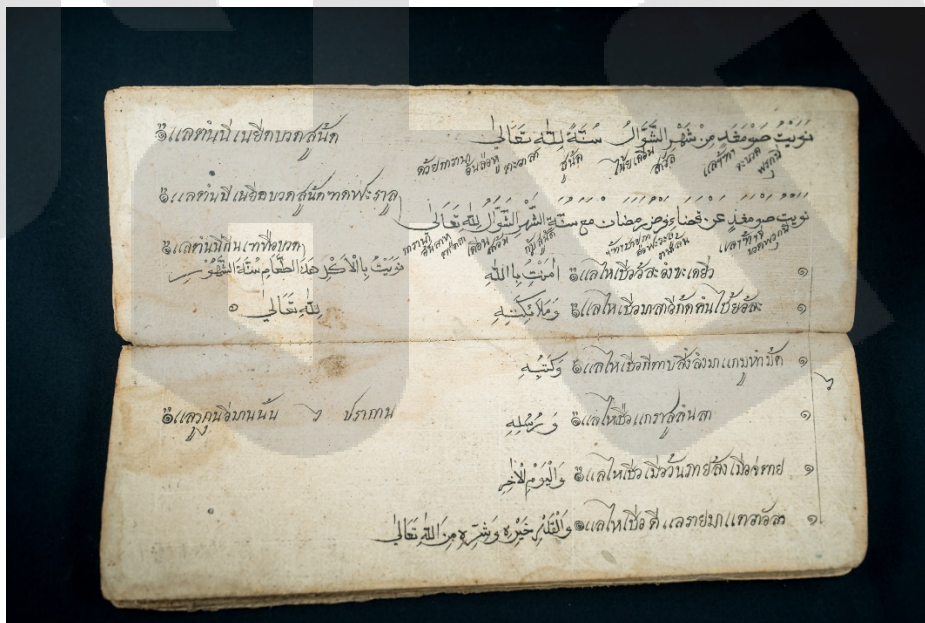
ภาพ 10 จัดทำทะเบียนเอกสาร และเตรียมทำสำเนาดิจิทัล

ที่มา: ศุภกรานต์ พุ่มพฤษ, 26 กุมภาพันธ์ 2568

ภาพ 11 จัดทำสำเนาดิจิทัลเอกสาร

ที่มา: ศุภกรานต์ พุ่มพฤษย์, 26 กุมภาพันธ์ 2568

ภาพ 12 เอกสารประเภท สมุดไทยชาว เรื่อง นิติศาสตร์ของการปฏิบัติศาสนกิจ (ฟิกห์ อัล-อิบาดะห์)

ที่มา: ศุภกรานต์ พุ่มพฤษย์, 26 กุมภาพันธ์ 2568

ภาพ 13 เอกสารประเภท สมุดฝรั่ง เรื่อง ตำรารวมบทขอสรรเสริญและชีวประวัติของนะบีมุฮัมมัด
ที่มา: ศุภกรานต์ พุ่มพฤษ, 26 กุมภาพันธ์ 2568

การอ้างอิง

คลังข้อมูลชุมชน. (2564). มัสยิดหลวงอันซอริซซุนนะห์ (บางกอกน้อย) กรุงเทพมหานคร. สืบค้น 17
มีนาคม 2568 จาก <https://communityarchive.sac.or.th/community/Ansorissunnah>
RoyalMosque